

Kansalaisyhteiskunnan tila kapenee

MAAILMANLAAJUISESTI KANSALAISYHTEISKUNNAN toimintatilaa rajoitetaan merkittävästi 111 maassa – reilusti yli puolessa maailman valtioita.

Vain neljä prosenttia maailman väestöstä asuu maissa, joissa perusoikeudet eli yhdistymis-, kokoontumis- ja sananvapaus toteutuvat. Jokaisella mantereella, Eurooppa mukaan lukien, on maita, joissa kansalaisyhteiskunnan tila on uhattuna.

Kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa ja sen itsenäisyyttä tulee puolustaa sekä tukea aktiivista kansalaisuutta niin kotimaassa kuin globaalistikin. Vahva kansalaisyhteiskunta tukee myös muiden kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista ja edistää kestävästä kehitystä. Elinvoimainen, aktiivinen ja moniääninen kansalaisyhteiskunta on toimivan demokration kivijalka.

Keitä siihen kuuluu?

Kansalaisjärjestöt ovat keskeinen osa kansalaisyhteiskuntaa, mutta joukkoon kuuluu muitakin. Järjestöjen lisäksi kansalaisyhteiskunnan toimijoita ovat muun muassa yhteiskunnalliset liikkeet, yhdistykset ja aktivistiryhmät. Myös vapaa, ei-kaupallinen media lasketaan yleensä osaksi kansalaisyhteiskuntaa.

Kansalaisyhteiskunnan ytimessä on myös sellainen vapaa kansalaistoiminta, jota ei tehdä järjestöissä tai yhdistyksissä. Se on ihmisten aktiivista toimintaa yhdessä ja yhteiseksi hyväksi. Jos on ollut mukana vaikkapa vanhempainyhdistyksen toiminnassa tai kylätalon kunnostustalkoissa, on osallistunut kansalaisyhteiskunnan toimintaan.

Miten turvata kansalaisyhteiskunnan toimintatila?

Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksillä tarkoitetaan eri tekijöitä, joilla on vaikutusta siihen, voivatko esimerkiksi kansalaisjärjestöt toimia vapaasti ja ajaa haluamaansa yhteiskunnallista muutosta tai tuottaa palveluita.

Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiin vaikuttavat esimerkiksi:

- lainsäädäntö ja viranomaissääntely
- poliittiset linjavedot, tavoitteet ja ohjelmat
- julkinen mielipide, luottamus ja osallistumismahdollisuudet
- päättäjien ja viranomaisten tilivelvollisuus ja läpinäkyvyys
- pääsy eri medioihin, mahdollisuus ja taidot hyödyntää viestintäteknologiaa
- toiminnan mahdollistava rahoitus ja muut resurssit

Kansalaisyhteiskunta voi olla vahva vain, kun sen toimintaedellytykset ovat kunnossa ja suotuisat.

Kansalaisyhteiskunnan tila

Viime vuosina kansalaisyhteiskunnan toimintatila on kaventunut ympäri maailman. Etenkin ihmisoikeusjärjestöt ja yhteiskunnallista muutosta ajavat toimijat ovat kohdanneet yhä enemmän rajoituksia tai sääntelyä. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kansainvälisen verkoston CIVICUSin

selvityksen mukaan kansalaisyhteiskunnan tila on kaventunut 109 maassa – yli puolessa maailman valtioista. Vaikein tilanne on ihmisoikeuksia puolustavilla ja yhteiskunnallista muutosta ajavilla järjestöillä, joiden työ on pahimmassa tapauksessa hengenvaarallista.

Myös Euroopassa demokraattiset perusarvot on asetettu kyseenalaisiksi ja eriarvoisuus lisääntyy. Toimittajat ilman rajoja -järjestön lehdistönvapausindeksissä suurimmat putoajat löytyivät vuonna 2018 Euroopasta. Civicuksen mukaan Euroopan Unionissa peräti 15 maata 27:stä lukeutuu nyt kavennetun sananvapauden ja kansalaisyhteiskunnan piiriin. Näistä uusimmat tulokkaat ovat Italia, Latvia ja Itävalta. Niin toimiva demokratia kuin kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttävät vahvaa kansalaisyhteiskuntaa.

Järjestöjen tekemä kehitysyhteistyön yhtenä tärkeänä tavoitteena on tukea kumppanimaiden kansalaisyhteiskuntaa. Kestävän kehityksen tavoitteiden peruseräteenä on Leave no one behind – ketään ei jätetä keltasta. Tätä tavoitetta emme voi saavuttaa ilman aktiivista kansalaisyhteiskuntaa, jolla on tilaa ja resursseja toimia vapaasti.

Miten toimintaa rajoitetaan?

Käytännössä rajoitukset ovat usein kansalaisjärjestöjen toiminnalle asetettuja lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia esteitä. Esimerkiksi järjestörahoitusta tai sen saamisen ehtoja on kiristetty tai julkisia kokoontumisia ja sananvapautta on rajoitettu. Se voi tarkoittaa poliisiratsioita kansalaisjärjestöjen tiloihin tai aktivisteihin kohdistunutta uhkailua ja fyysistä väkivaltaa. Aktivisteja eri puolilla maailmaa on myös kidnapattu ja surmattu. Euroopan perusoikeusviraston raportin mukaan useat eurooppalaiset kansalaisjärjestötoimijat kokevat pelottelun ja uhkailun kulttuurin muuttuneen uudeksi normaaliksi.

10 YLEISINTÄ KANSALAISYHTEISKUNNAN TILAN RIKKOMUSTA GLOBAALISTI

HYÖKKÄYKSET TOIMITAJIA VASTAAN

SENSUURI

HÄIRINTÄ

YLIMITOITETTU VOIMANKÄYTTÖ MIELENILMAUKSISSA

IHMISOIKEUSPUOLUSTAJIEN PIDÄTYKSET

PELOTTELU

MIELENILMAUKSIEN HAJOTTAMINEN

MIELENOSOITTAJAIEN PIDÄTYKSET

RAJOITTAVAT LAIT

MIELENOSOITUSTEN ESTÄMINEN

Lähde: Civicus Monitor, 2018

Tilan kapenemisen syitä:

- Autoritaaristen hallintojen uusi nousu
- Demokratian nykytila
- Valtion kasvava merkitys
- Terrorismin vastainen taistelu
- Kasvava etelä-etelä-yhteistyö
- Yksityisen sektorin rooli

Mitä toiminnan rajoittamisesta seuraa?

Ilman toimivaa kansalaisyhteiskuntaa ei ole demokraattista hallintoa, jossa ihmisillä on mahdollisuus yhteiskunnalliseen toimintaan ja he voivat osallistua ja vaikuttaa yhteisten asioiden hoitoon ja päätöksentekoon. Ilman kansalaisyhteiskuntaa ihmisoikeuksien toteutuminen heikkenee, eikä olisi niitä ideoita, toimintoja ja keksintöjä, joilla on ollut suurempaa tai pienempää merkitystä ihmisille ja yhteiskunnille. Tällaisia esimerkkejä ovat esimerkiksi naisten äänioikeus, asiakaslähtöisten terveyspalveluiden kehittäminen tai vaikkapa Ravintolapäivä.

Mitä Suomen pitäisi tehdä?

- Suomen tulee tunnustaa kansalaisjärjestöjen moninaiset roolit ja riippumattomuus kehityspoliittisissa linjauksissa, strategioissa, ohjeistuksissa ja rahoituskriteereissä.
- Suomen tulee puolustaa kansalaisyhteiskunnan tilaa julkisissa ulostuloissa ja osana kaikkea ulko- ja kehityspoliittista toimintaa.
- Suomen tulee varmistaa, että kansalaisjärjestöt voivat osallistua ja tarjota asiantuntemustaan omaa toimintaansa koskeviin prosesseihin.
- Suomen tulee varmistaa kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ja edistää päätöksenteon ja tiedonsaannin avoimuutta sekä kotimaassa että osana kansainvälistä yhteistyötä.
- Suomen tulee kasvattaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rahoitus 15 prosenttiin Suomen varsinaisesta kehitysyhteistyöstä. Kansalaisjärjestöjen rahoituksella on mahdollistettava myös järjestöjen kotimaassa tekemä globaalikasvatus, kehitysviestintä ja kehityspoliittinen vaikuttamistyö.
- Euroopan unionin tulee ottaa käyttöön eurooppalaisten arvojen rahoitusväline (European Values Instrument), jonka avulla edistetään ja suojellaan etenkin demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia Euroopassa. Väline on toteuttava vuoden 2020 jälkeisen rahoituskehityksen puitteissa.